

КЕНГЕШ

Эм башында – социал-экономика тутхучлулукъну жалчытыу эмда халкъны къоруулау

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** регион правительствону къаууму бла бардыргъан кезиуле кенгешде РФ-ни Президентини «Россей Федерацияда социал-экономика тутхучлулукъну жалчытыу эмда аны халкъын къоруулау жаны бла мадарланы юсюнден» Указы къалай толтурулганына къаралганды.

«**Владимир Путин** регионлага социал-экономика жаны бла себеплик этиуно мадарларына атап, кенгеш бардыргъанды, анда санкцияланы кезиунде бек алгъа тамамланлыкъ ишле белгиленгенди. Ол а къыйын жашау болумгъа тиюшгенде, бек алгъа сабийли юйорлеге, тутхучлулукъ этиудю, социал тэлеулени барысын да, ол санда пенсияланы, бюджет сферда иш хакъны, жашау этерге жетерик ахчаны бек аз ёлчмин кёторюудю.

Санкцияла къысылуукъ этип турган болумлада Россейни экономикасын айнытыуу баш мағаналы ишлерини планы да къабыл кёриугенди. Президентини оную бла регионлага берилген полномочияланы мағаналары да бек уллуду. Башача айтханда, жер-жерледе башламчылыкъла, белгиленген борчаланы терк толтуруу, жууаплыкъ изленеди», – дегенди **Казбек Коков**, кенгешни башлай.

Ызы бла КъМР-ни урунуу эмда социал къоруулау министри **Асанланы Алим** сёлесхенди. Ол билдиргенича, жылны башында бери торлю-торлю тэлеуле бла 246 938 инсан жалчытылынганды, битеу да 3,8 миллиард сом юлешингенди. 8-16-жыллыкъ сабийлери болган эмда къолайлары артыкъ уллу болмаган юйорлеге ай сайын ахча болушлукъ беруино амаллары да сюзеле турадыла.

КъМР-ни къоруулау эмда ЖКХ министри **Алим Бербеков** а ишни

чирмарыкъ, тохтатырыкъ сылтаула болмаганларына, авариялы къысыдырыкъ къуралганына ышандырганды. Жол къоруулау жаны бла да тыйгъычла сакъланмайла, дегенди КъМР-ни транспорт эмда жол мюлк министри **Аслан Дышеков**. «Транспорт бла жалчытыу толу ёлчемде бардырылады, адамланы ташыу бла кюрешгенле бла ыйыкъгъа эки кере тюбешибиз, шёндюго болумну аныламаган жокъду», – деп къошханды министр.

КъМР-ни жарыкъландыруу, илму эмда жаш тэлеуно ишлери жаны бла министри **Анзор Езаов** билдиргенге кёре, исси аш-азыкъ бла 1-4-классланы оқыучуларыны 52 миңден асламы жалчытылынганды. **Казбек Коков** сабийлени ашларыны качествосу энчи контрольгъа алыргъа буюрганды.

Кенгешде дагыда республиканы рынокларында болумгъа къаралганды. КъМР-ни промышленность, энергетика бла сатуу-алыу министри **Шамиль Ахубеков** аш-азыкъ эм башча товарланы багъалары дайым тинтилгенлей турганларын билдиргенди. Багъалагъа кёз-къулакъ болуу жаны бла штаб, ары уа Монополиялагъа къажаруу службаны бла МВД-ны келечилери да киредиле, багъаланы сылтаусуз кёторгенлени кеслерини полномочияларына кёре жууалха тартадыла.

Министр дагыда республиканы промышленность предприятиялары ишлерин алгынны низамгъа кёре бардыргъанларын билдиргенди.

КъМР-ни саулыкъ сакълау министри **Рустам Калибатов** а республиканы саулыкъ сакълау учреждениялары чырмаусуз ишлер ючюн

къаллай мадарла этилгенлерини юсюнден айтханды. Ол айтханда кёре, дарманла сатуу бла хал да тутхучлуду, барысы да россейли рынокда ишлейди. «Лыготалы дарманланы юслеринден айтханда, ала да жетиширча бардыла, нек дегенде ала жылны башында окъуна алынган эдиле. Аптекада тинтиле бардырылганлай, къаллай дарманла жетишмегенлери билдингенлей турлукъду. Бир-бир дарманланы жетишмегенлерини баш сылтау а халкъны гузаба этгени бла байламлыды. Жууукъ заманда ол кемчилик да кетерилликди.

Бизнес бла байламлы этилген мадарланы юслеринден да КъМР-ни экономикасы айнытыу министри **Рахайланы Борис** хапарлагъанды. Ол айтханда кёре, Россейни Банкны бла Россейни Правительствосуну

кредит каникулла бла байламлы программалары толтурулгандыла. Россейни Банкны банклагъа Правительство белгилеген бёлюмде ишлерин бардыргъан гиче эм орта бизнесге кредиттерини тэлеу жорукъларын тюрлендиргенге онг бергенди. Ол амал промышленностьда, сатуу-алыуда бла эл мюлкде хайырланылады.

КъМР-ни эл мюлк министри **Хасан Сихажев** Россейни Эл мюлк министрствосуну бла КъМР-ни Правительствосуну араларында 2,3 миллиард сомгъа 9 келишим къабыл этилгенин билдиргенди. Ол ахча битимчиликде, малчылыкъда эл мюлк производствону айнытыуға, дагыда фермерлеге болушлукъгъа, эл кооперацияны аякъландырууға, инвестиция кредитлени процент ставкаларыны бир кескелерин тэлеуге эмда «Элени комплекс халда айнытыу» къырал программада белгиленген ишлеге бёлюнюрюкдю.

Кенгешни ахырында **Казбек Коков** программалада белгиленген ахчаны ёлчемлери сакъланырыкъларына, алагъа къошула барлыгына ышандырганды. «Россейни Президентини Владимир Путин хар жаны бла да ёсом болсун деп, аллай борч салганды. Бизни кесибизни бирикдилген бюджетибизде 60 миллиард сомубуз барды. Къыралыбызны экономикасыны тутхучлулукъу, терк оную эте билиу, федерал правительство себеплиги регионлагъа экономика къысылуукъну жумуштыргъа, шёндюго тюрлениулеге терк юйренирге, айнытыуа жангы онгла табаргъа болушадыла», – дегенди **Коков**.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Хорпам

Мурат Хасанов – Россейни Сауупланган кючлерини чемпиону

Иваново шахарда аскер кюль тюрюшден Россейни Сауупланган кючлерини чемпионаты бардырылганды. Анга ведомствону, аскер округланы бла тюрлю-тюрлю аскерлени келечилери – битеу да 9 команда – къатышхандыла.

Анда бизни республикадан жетишимли **Мурат Хасанов** болганды, ол республикада энчи борчланы толтуруган бёлюмюно атындан аришгенди, анга башчылыкъны бёлюмюно командирини физподготовка жаны бла болушлукъчусу майор **Владимир Громов** этеди.

Мурат беш сермеш бардыргъанды, ол санда Сауупланган кючлени чемпиону **Андрей Кошкин** бла да, эм барысын да хорлама бла бошагъанды. Алай бла жерлешибиз 85 килограмм ауурлукъ къауумда чемпион болганды.

Гёжеф спорт бла туугъан элинде «Псыгансу» спорт клубда кюреш болганды, аны тренере **Хачим Мамхегов** бла **Руслан Шухостанов** юйретдиле.

КУЛЬЧАЛАНЫ **Зульфия**.

Къармашылуукъ

Импорту алышындырыгъа таукелди

Бизни къыралда медицинада хайырланган рентген оборудованийны чыгаруу жаны бла ал жерледен бирин Къабарты-Малкъардан «Севкавентген-Д» предприятие алады.

Эсе тутуу

Эллилерине къууанч келтире билгенди

Тюбешу

Урлукъланы къыйматлы хайырланыргъа

СЕБЕПЛИК

Урунурча жерле къураугъа – 134 миллион сом

Россейге къажаруу кийрилген санкцияланы болумларында урунуу рыногун тап халда тутаргъа эмда ишсизлик кенг жайылмазча этерге 39 миллиард сомдан артыкъ бёлюнюрюкдю. Аны юсюнден буйрукъгъа РФ-ни Правительствосуну Председатели **Михаил Мишустин** къол салганды.

Ол ахча Россейни Правительствосуну къыстырыкъ фондундан берилликди. Аны иги кесеги – 25,5 миллиард сомдан артыгъы – ишсиз къалыргъа къоркъуу тиюшген инсанлагъа регионлада болжаллы халда ишле

къураугъа, урунуу биржасында иш излей, эсепге тиюшгенлеге хакъ тэлеунген жамауат ишчи жерле ачыгъа къоратыллыкъды. Быллай онгу 400 миң адам хайырланыргъа боллукъду.

«Была РФ-ни Правительствосуну ишсизликке къажаруу этген мадарланы жалаанда бир кесегидиле. Биз рынокну чайпалууладан сакъларгъа, адамлагъа къыйын болумдан къутулургъа болушу ючюн регионла, бёлюмле бла ишлеуно андан ары бардырыкъбыз», – деп белгилегенди **Михаил Мишустин**.

Къабарты-Малкъар ол жумушлагъа 134,2 миллион сом аллыкъды.

Россейге къажаруу санкцияла кийрилгенли Къабарты-Малкъарда ишсизлени саны бир ёлчемде турады. Тийишли министрствода билдиргенлерине кёре, бусагътада Къабарты-Малкъарны жеринде урунуу рыногунда халны тутхучлулай тутар эмда ишсизлени санына къошулмаз ючюн, къошакъ мадарланы толтуруу жаны бла программа жарашдырыла турады.

ПАРЛАМЕНТ

Устазланы билимлерин ёсдюрюню мағаналыгъы тинтилгенди

КъМР-ни Парламентини Билим беруу, илму эм жаш тэлеуно ишлери жаны бла комитети бла Жамауат палатаны Билим беруу, илму, жаш тэлеуно ишлери эм добровольчествоуно айнытыу жаны бла комиссиясы бирге Къабарты-Малкъар къырал университетде кенгеш бардыргъандыла. Анда республикада педагогика билим берууно болуму эм аны мындан ары айнытыуу жоллары сюзюлгендиле.

Жыйылыууно аллында къо-накъла университетни педагогика колледжини эмда Педагогика, психология, эм физкультура-спорт билим беруу институту окутуу онглары, шёндюго

излемлеге келишген техника бла жалчытылынганлары бла шагърей болгандыла.

Ызы бла кенгеш башланганды. Аны Парламентини комитетини башчысы **Нина Емузова** бардыргъанды. Тюбешуге жарыкъландыруу, илму эм жаш тэлеуно ишлери жаны бла министри **Анзор Езаов**, законла чыгаруучу органы башчысыны орунбасары **Мурат Карданов**, Жамауат палатаны келечиси **Байчеккуланы Нина**, вузланы бла СУЗ-ланы онуючулары, билим беруу управленияланы таматарлары да къатышхандыла.

Нина Гузеровна кенгешде сюзерге белгиленген соруу

мағаналылыгын чертгенди. Бу кюнде уа Парламентини президиумунда вузланы республиканы экономикасын айнытыуа жерлери сюзюлгенди. Педагогика билим берууно шёндюго излемлеге тийишлиликке айнытыуу сорулары анда да тинтилген эдиле.

Депутатла, толтуруучу власть органланы келечилери школада терк-терк болуп, жаш адамла бла тюбешуучюдюле. Ала уа келер кезиуде къаллай усталыкыла керек боллукъдула, деп соруучудула. Алай педагогика эм медицина бла байламлылагъа уа не заманда да сейир уллу боллукъгъа баямды, – дегенди ол.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Белгилеу

Жетишимли врачланы сауыгъалагъандыла

Онкология ауруула бла къажалукъ ишде жетишимли урунганлары ючюн врач-онкологланы Москвада **Къырал Кремль Дворецде 19 мартда къууанч халда сауыгъалагъандыла. Номинантланы араларында жалаанда врачла угъай, жамауат къуллукъчула, волонтерла, жаңдауурлукъ организацияланы эм бизнесни келечилери болгандыла.**

«Къоркъма, мен сени блама» номинацияда сауыгъа КъМР-ни энчиленген **Сабий юйно** мурдорунда сабийлеге паллиатив болушлукъ тапдыргъан бёлюмюно врачларына берилгенди. Бёлюм огурусуз халлы кёбуоурлы болган сабийлеге паллиатив болушлукъ тапдырады, къарауунда 48 юйор болган тышына чыгып ишлеген сабий паллиатив болушлукъну бёлюмю да ачыгъанды – ол къыралда эм иги сынамладан бириди.

КъМР-ни сыйлы врачы, республикалы онкология диспансерни хирургия бёлюмлерини бирини таматасы **Токумаланы Марат** «Онкологияда легендала» номинацияда сауыгъа алгъанды. Ол бу усталыкъда 1985 жылдан бери ишлейди, асламысында башда бла буюнда кёбуоурлеге багъады.

Жамауатны жанындан даражагъа дагыда бир врач тийишли болганды, ол да онкодиспансерни хирургия бёлюмюно таматасы **Радмир Ахмерову**, анга «Усталыкыны жаухарлары» номинацияда сауыгъа берилгенди. Хирург Башкъорстанда туугъанды, Къабарты-Малкъарда жылдан артыкъ заманы жашайды эм ишлейди. Ол тишируулары репродуктив системаларында чурумланы кетереди.

Жыл сайын тюбешуно онкология саусуланы «Здравствуй!» деген ассоциациясы бардырады, аны борчларындан бири ракны диагностикасына алгъадан эс бурдуртууду. «Жашарыкъбыз» деген къырал сауыгъаны, жамауат къол кёторюуно эсеплерине кёре, кишилик ючюн эм онкология ауруулагъа къажаруу ишге юлюш къошхандыла бердиле.

ЖАНГУРАЗЛАНЫ **Нажабат**.

Билдирюу

Къабарты-Малкъар Республиканы депутатларыны эслерине

2022 жылда 24 мартда, орта кюн Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини кезиуле жыйылыуу боллукъду. Ол 10.00 сагъатда башланырыкъды.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Устазланы билимлерин ёсдюрююню магъаналыгы тинтилгенди

Ахыры.
Аллы 1-чи бетдеди.

Мурат Карданов Къабарты-Малкъар къырал университетни ишин депутатла дайым да сюзгенлерин, ол санда студентлени илму жангычылыкларыны коронавирусдан багъууда, реабилитацияда да хайырлылыкларыны сорууларына къаралганларын эсертгенди.

- Республикада эрттеги вузда тюбешенибиз къуандырады. Бюгюн школлада устазла жетишмегенлери белгилли болганды. Дефицит нек гуаралганын, аны тамамлау жолларын да сюзбериз деп ышанама, дегенди ол.

Жарыкъландыруу, илму эм жаш тёлуюну ишлери жаны бла министр Анзор Езаов республикада педагогика билим берюде болгъан жетишилени, кемчилликени эмда келир кезюде айнытууну мадарларыны юслеринден доклад этгенди. Ол билдиргенича, устазланы билимлерин ёсдюрюу система къуралганды, аны профессионал сынауларын игилендируу жаны бла битеу правоу база барды.

Министр айтханыча, хар устазны да билиминде кемчиликле сюзюлюк, аны кетериу, къошакъ билим беруу регион амалланы хайырлыгынын ёсдюрюу, методика болушукъ беруу жаны бла мадарла этиледи. «Методика биригуулини эм профессионал къауумланы айнытууну жаны бла иш бардырады, ол санда электрон амал бла. Устазланы профессионал билимлерин айнытуу система хайырлы болганын айтталыкъма», дегенди министр.

Билим берууде битеу да бирге 18,4 миннге жууукъ адам ишлейди. Школга дери билим беруу программаланы 4,3 минден аслам устаз толтурады. «Профессионал билим беруу организациялада 995 устаз ишлейди, аладан 126-сы производствого юйретген устаздыла», дегенди докладчы.

Министр билдиргенича, устазланы 16 проценти 35 жылга дери жаш адамдыла - 1,1 минг адам. Алай тамата тёлую келечилери да аладан кепдюле - 1,3

минден аслам устаз 60 жыл эм андан тамата жыл санадыла. «4,9 минг устазны (7 процент) уруну стажы юч жылга жетмейди, 20 жылдан аслам ишлегенле уа 62 процент тенгидиле - 4,5 минг устаз. Кёресиз, тамата тёлую жаш адамдан 9 кереге кепдюле», деп чертгенди Анзор Езаов.

Битеулю билим берген организациялада 65 устаз жетишмейдиле, ол санда тыш къыраллы тилден, орус тилден бла адабияттан, физикадан, математикадан, географиядан, информатикадан.

2021-2024 жыллада республикада 18 школ ишлетирге эм хайырлауны берирге белгиленеди. Алада барысында да 11,4 минден аслам окуучу жер къураллыкъды. «Алай бла устазланы жыл санларын эмда окуучулары саны ёсгенин эсге алсакъ, 2030 жылга дери республикада 1,6 минг устазга ишчи жер къуралады. Кемчилик болмаз ючюн бек аздан хар жылдан да школлага 170 адам келирге керекдиле», дегенди министр.

Докладда педагогика усталыкълаага хазырау программаланы тамамлау организациаланы ишлери къурууну, Педагоглары усталыкъларын ёсдюрюу жаны бла араны борчларыны юслеринден айтылганды.

Кемчилликени арасында уа Анзор Езаов бир-бир устазла бла школланы таматарлы окутууну эм юйретюуну жаны бла амалларыны ыразы болмаганларын, инновация ишге келлендируу система иги ишлемегенин, муни-

ципатитетледе методика къауумла билим берууну айнытууну ресурс арасыны магъанасын тутмаганларын белгилгенди.

Министр аланы кетериуну эмда устазланы билимлерин игилендирууну жолларын да ачыкълаганды. Ол санда вузла, профессионал билим берген организацияла бла байламлыкъланы кючлерге, устазланы целевой амал бла окутууну айнытырга, узакъ элдеде орналган, окуучулары саны аз болган школлада ишлегенлени квалификацияларын игилендирууну айнытырга кереклисин да чертгенди.

Докладны сюзюе, жыйылганла ёсеп келген тёлую патриот ниетлеге юйретю ишин тирилтирге кереклисин эс бургандыла. Сёзге къошула, Мурат Карданов Нальчикни 2-чи школунда «Жигитни партасы» орнаылганын, анда окууда уллу жетишим бардырган кызла бла жашла олтурурга эркин болганларын билдиргенди. «Мен а анга энта спортда жетишилени да къошарыкъ эдим», дегенди ол.

Депутат Сафарби Шагап-соев а школлада 9-чу класдан сора окуучулары тюрлю-тюрлю сылтаула бла орта профессионал билим беруу учреждениялаага ашырырга къаты болганларыны эс бурганды. Аны ючюн а вузлаага киргенлени саны иги да азайганды. «Аланы арасында къолайсыз юйорлене сабийле да бардыла. Быллай ишлени тохтатырга керекди», дегенди ол.

Жыйылууда КъМКЪУ-ну

биринчи проректоруну къулугун толтурган Вадим Лесев да селешгенди. Ол, биринчиден, вузу тарыхыны юсюнден къысха айтханды. Бюгюнлюкде уа педагогика усталыкълаага университетни мурдорунда къуралган 5 институтула бла колледже окутадыла.

Выпускниклерибизни билимлери экономиканы излемлерине келишгенин айтырга суюме. Устазлаага излем а ёсгелле барды, дегенди эмда уруну рынокну болумлары эсге алынып, окутуу артыкъда керекли усталыкълаага кере бардырылганын чертгенди.

КъМР-ни Жамауат палатасыны келечиси Байчекуланы Нина палата билим беруу, кадрланы хазырау соруулаага энчи эс бурганын белгилегенди. «Бюгюн педагогика колледже, устазланы хазырау институтула болганбыз, миллет-культура араланы ишлери бла шагърейленгенбиз. Алада кереклибиз университет устазланы хазырау жаны бла жууаплы ишни бийик даражада толтурганына шагъатлыкъ этеди», дегенди ол.

Байчекуланы Нина устазла жетишмегенлери юсюнден айта, быллай кемчилик республикада озган ёмюрню 80-чи жылларында да болганын, ол кезюде уа жууаплы министерство студентлени целевой амал бла хазырау, жаш адамлаага лгьотала тохташдырып тамамлаганын эсертгенди. «Кадрланы дефицити къалай кетерилгени къырал контрольда болганды. Бюгюн да бу соруу сюзюлгени аны

тамамларга себеплик этеригине ишексиме», дегенди ол. Нина Харунова орус устазланы кавказ интеллигенцияны ёсдюрюуде магъаналарын белгилеп, алаага эсертме орнатыу, орамладан бирине атау жаны бла соруу кеп жылланы тамамламагъанына эс бурганды.

Жыйылууда Парламентни депутаты, Аргудан элни 1-чи номерли школуну таматасы Марита Халишова, Устазланы профессионал усталыкъларын ёсдюрюу жаны бла институтну таматасы Артур Кажаров, Къабарты-Малкъар гуманитар-техника колледжни директору Барс-би Абазов да селешгенди.

Ала Бир къырал экзаменнге хазыраулаа чырмаулары, жууукъ кезюде школлада дефицит андан да ёсиригине къоркуну болганыны юслеринден айтхандыла, жаш кадрланы сакълау мадарлары да белгилегенди. Окутууну качествене игилендириуде устазланы профессионал сынауларын ёсдюрюуну магъанасын да белгилегенди селешгенле. Алай бир-бир устазла, школланы директорлары да билимлерин ёсдюрюуде артыкъ уллу сейрлери болмаганларын, ала окутуу программаланы кереклирине ийнанмаганларын да белгилегенди.

Сёз пандемияны кезюунде дистанциялы амал бла окутууну юсюнден да барганды. Школлада психолог-педагогика класса къурау жаны бла предложенила да этилгенди.

Ахырында Нина Емузова жыйылууну кезюунде кеп магъаналы предложени этилгенин чертип, ала эсертюлеге къошулукъларын айтханды. Ол КъМКЪУ-да устазланы хазырау жаны бла шёндюю мадарла къуралганынын чертгенди. Алай бир-бир билим беруу учрежденилаа у алай онгла жокъдула, аны ючюн жаш устазланы кёллери чыкъганын белгилегенди.

Алай бюгюн сейр предложенила этилгенди, ала къагъытда жазылып къалмай, жашауда тамамланарча этерикбиз, дегенди ол эмда жыйылганлаа ачыкъ магъаналы ушакъ ючюн ыразылыгын билдиргенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

КЪАРМАШЫУЛУКЪ

Импорту алышындырырга таукелди

Бизни къыралда медицинада хайырланылган рентген оборудованины чыгаруу жаны бла ал жерден бирин Къабарты-Малкъардан «Севкавентген-Д» предприятие алады. Бу сфераны айнытууга жораланган кермючлеге, форумлаага, конгресслеге ол дайым къатышды. Республиканы Правительствосуну, Федерал эмда жер-жерли сатыу-алуу - промышленность палаталаны болушлугу бла бу компанияны иши бийик даражаага чыкъганды. Аны бла ол рентген оборудованины рыногунда алчыладан бири болганды.

Компанияда эки жүзден артыкъ специалист урунды. Анда жарашдырылган жангы затланы арасында «Диакон» деген рентген диагностика комплексни, «Парус» рентген аппаратны белгилерге боллукъду. Россейде быллай оборудованинга изленген штатив кереклени хар несин да чыгарган жанды бир предприятие барды, ол - «Севкавентген-Д».

Производство маркетинг тинтиулене, рынокда болууну сюзюуден, 3D-модельлени жарашдыруудан эмда проектлени къураудан басланады. Ызы бла станоклаага программа жазадыла, алада техника кесекле чыгарардыла, электрон платаланы эмда модульланы къошхандан сора оборудованины сынам халда ишлетип керидиле эм ызы бла алынуулаага жибередиле.

Аппаратураны жерине орнатууну, техника жумушларын жалчытууну да компания кеси боюнуна алады.

Производстволу цехде эм жангы оборудовани хайырланылады. Ол санда темирледен аберила жарашдырылган фрезер, лазер эмда гидроабразив комплексле, башха тюрлю станокла да. Хазыр затланы боёган эмда гальваника амал бла къоруулааган ызыла да ишлейдиле. Къысхасы - заводну хар неси да эм бийик стандартлаага келишеди дерчады.

КъМКЪУ бла бирге илму ишлени тындырабыз, бир кезюледе мында аланы кафедрасы да болганды. Дагыда Кыбыла Федерал Университет бла байламлыкълаа юйретгенбиз. Саулай къыралда бизни аппаратларыбыз ишлемеген бир регион да болмаз, баям. Кеси да къадар бёлкомледе эмда ведомстволара. Ол санда: РЖД, Къоруулуу министрство, ФСИН да бардыла», дегенди Роман Пономаренко.

Заводну продукциясы къошну къыраллада да сатылады. «Бюгюнлюкде уа, бизде импорту алышындырууну къолга алгъанлары бла, бюгюнда магъаналы болганды. Россейде бу жаны бла ишлеген артыкъ кеп компания жокъду, кеслерини да асламысы оборудованины жыйыуу бла юрешедиле. Биз а хар кереклени кесибизде чыгарарбыз», деп белгилегенди компанияны башчысы.

«Мен бу заводда урунганлы онеки жыл болады, - дейди ЧПУ станокну оператору Андрей Васильченко. - Ишде борчум - битеу тюрлю техника кереклени жарашдырууду. Бу производство бизни районнга да бек магъаналыкъды. Аны бир игиси - усталыкълаага мында жеринде юйренирге боллукъду».

«Биз а техника документацияны алабыз, чертёлала этебиз, 3D-модельле жарашдырабыз, ызы бла аланы производствого жиберебиз, - деп халпарлайды инженер-конструктор Асият Налоева.

Шёндю мен мында мобильный рентген-аппаратны къурау бла юрешеме. Специалистлерибизни кёбюсю КъМКЪУ-ну инженер-техника факультетин тауухандыла. Кеп затлаага мында юйренгендиле».

«Заводха керекли битеу кабель продукцияны бизни цех чыгарарды. Печать платаланы жарашдыруу, микроконтроллерлени программаларын жазуу да мында барды. Ызы бла аланы барын да бирге жыйыбиз, - дегенди предприятини тийишли бёлкомюно таматасы Юрий Горбулин. - Цехде жетеулен ишлейди. Бери келир ючюн адамны техника жаны бла энчи орта билими болурга керекди. Къалганына уа жеринде да юйретирикбиз».

Медицина оборудованины рынокунда «Севкавентген-Д» алтымыш жылдан артыкъ ишлейди. Анда биринчи рентген аппарат РУМ-7 1959 жылны ахырында жарашдырылган эди. Ызы бла 1960 жылда уа 108 аппарат чыгарылганды. Совет Союз чачылгынчы дери аны продукциясы битеу республикалаага эмда кеп тыш къыраллаага жиберилип турганды, даражалы кермючледе да кергюзюлгенди. Кеси да Къабарты-Малкъарда эм уллу промышленность предприятияладан бирине саналганды.

УЛЫШЛАНЫ Мурат хазыраганды.

Документле

Бахсан муниципал районну Исламей элини жеринде къутурган ауруудан ауругъан мал ачыкъланганы ючюн бир-бир ишлеге салынган чеклени (карантинни) кетериуну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Б У Й Р У Г Ы У

Россей Федерацияны «Ветеринарияны юсюнден» 1993 жылда 14 майда чыгарылган 4979-1-чи номерли Законуну 3-чу статьясына, маллада болуучу къутурган аурууну жайылууну тыйыууга эмда аны сылтауларын кетериуге бурулган профилактика, диагностика, чек салуу эм башха мадарла этюуну, карантинни тохташдырууну эмда аны кетериуну, бир-бир ишлеге чек салууну эм аны тохтатууну Россей Федерацияны Эл миолк министрствосуну 2020 жылда 25 ноябрьде чыгарылган 705-чи номерли буйругуу бла къабыл кёрюлген ветеринар жорукъларына эмда Къабарты-Малкъар Республиканы Ветеринар управлениясыны башчысыны 2022 жылны 14 мартында чыгарылган 38-03-06 302-чи номерли оюуна тийишлиликде:

1. «Бахсан муниципал районну Исламей элини тийресинде къутурган ауруудан ауругъан мал ачыкъланганы ючюн бир-бир ишлеге чек салууну (карантин тохташдырууну) юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2022 жылны 14 январында чыгарылган №5-РГ номерли буйругуна кере тохташдырылган чек салуу мадарлары (карантинни) кетерирге.

2. «Бахсан муниципал районну Исламей элини тийресинде къутурган ауруудан ауругъан мал ачыкъланганы ючюн бир-бир ишлеге чек салууну (карантин тохташдырууну) юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2022 жылны 14 январында чыгарылган №5-РГ номерли буйругун ючюн тас этгенге санарга.

3. Бу буйрукъ анга къол салынган кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы
Нальчик шахар, 2022 жылны 15 марты, №23-РГ

К. КОКОВ

Ангылатуу

Тийишли тюзетиуле

РФ-ни Правительствосу 2022 жылда 9 февральда чыгарган 139-чу номерли бегими бла уруну рынокда артыкъда изленген усталыкълаага хакъсыз окутууну юсюнден низамга тюзетиуле кийрилгенди. Жангычылыкъланы бизге КъМР-ни прокуроруну тамата болушлукъчусу Сотталаны Жанна ангылатады.

окуп, диплом алгъандан сора 4 айны ичинде иш тапмаган жаш адамла хайырланалыкъдыла бу жорукуну, дегенди Сотталаны Жанна.

Аны айтханына кере, бу программага 35 жылга дери жаш адамла киреге боллукълары тохташдырылганды.

Быйыл программага къыралда бек аздан 145 минг адам къатышырыгы белгиленеди. Аланы арасында 20 минги жаш адамладыла.

Уруну рынокда артыкъда изленген усталыкълаага юйретюу курсаага алгъын 50 жылдан таматала, сабийине къарал, юйде турган анала кирген эселе, энди бу тизмеге 35 жылга дери жаш адамла да къошулгандыла. Ол санда аскерде къуллукъ этип къайтхандан неча билим беруу организацияда

«Профессионал усталыкъланы айнытууну агентствосу (Ворлдскиллс)» коммерциялы болмаган организация, РФ-ни Президентинде халкъ миолкюнууу бла къырал службаны россей академиясы, Томскну къырал университети бардырадыла.

Заявалканы «Россейде иш» порталда берирге боллукъду.

ТОКЪЛАНЫ Фатима хазыраганды.

Оноу

Ёмюрлюк от тохтаусуз жанарыкъды

Аскерчиле асыралган жерледе эмда мемориаллада Ёмюрлюк от эм Эсгерюну оту чырмаусуз, тохтаусуз жангып турурга керекдиле. Ол жаны бла законну проекти хазырланганды. Ол законотделный ишни жалчытуу жаны бла системада басмаланыды.

манда да ёчюлмей, Эсгерюну оту уа керек болганда жандырылурга керекли жазырылган башчысына правительствосу тохташдырырга жууаплы этилгенди. Аланы тизмесин а РФ-ни Къоруулуу министрствосу бардырады», деп айтылады проектни ангылатуу бёлюмюнде.

Документ бу сорууну жамауат магъаналыгыны, тарых төрелени сакълауда, ёсеп келген тёлую тюз ниетледе ёсдюрюуде артыкъда керек болганын эсге алынып хазырланганын белгиледи аны авторлары.

Алгъаракълада уа бу жаны бла башламчылыкъланы РФ-ни Президенти Владимир Путин да тюзге санаганды. Ол толтуруучу власть органлаага бла «Газпромга» бу ишни быйыл 1 майга дери тамамлаууа жууаплыды.

«Законопроектте тийишлиликде, аскерчиле асыралган жерледе, мемориаллада Ёмюрлюк от бир за-

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима хазыраганды.

Улуу

Кёрюмдюлени мурдору - усталыкъ бла биригуулук

«Эльбрус-Транс» ООО къуралганы, андан бери уа он жылдан артыкъ болады, кесини борчларын жетишимли толтурады. Ол административ тийреде киби, андан тышында да халкыны транспорт бла жалчытуу жаны бла баш предприятини саналады. Кюн сайын пассажир рейслерден 55-син бардырады, аладан 18-син Тырныаузу-Нальчик маршрут бла. Андан сора да, Терс-Къолдан Нальчикге, район арадан Прохладныйге бла Бахсанга адамланы ташуу къыстау барады. Гитче автобуса дагыда Тырныауздан Минги тауну тийресине да жюрюп турадыла.

коллектив къуралганды. Ишчилени асламысы, ала уа элден артыкъдыла, ишлерин уста билген, кеп жылланы ишлеген сынамлы адамладыла. Водительлени маршрутлада бир билерин алышындыруу амал да тап къуралганды.

Предприятини баш директору Темукуланы Халимин башчылыгы бла мында бийик профессионал усталыгы болган эмда бириккен

Шёндюю излемлеге келишген автовокзал ачыгъанлы пассажириге тап болумла къуралгандыла. Адамла автобусларын сакълауу залда телевизор, ана бла сабий солурча отуу, медицина кабинет, аякъ жолла да бардыла. Пассажириле диспетчерден керекли информацияны билерге боллукъдула, билдирилени ким да эшитирча этилгенди.

Анатолий ТЕМИРОВ.

СУРАТДА: «Эльбрус-транс» ООО-ну ишчилери.

КЪМР-ни 100-жыллыгына

ЖУУАПЛЫЛЫКЪ СЕЗИМИ КЮЧЛЮ ЭДИ АНЫ

Къабарты-Малкъар автоном область къуралгандан сора, 1923 жылда 13 январьда Ара толтуруучу комитетни президиуму жыйылып, губерния судню эм Революциялы трибуналны орунларына Область суд къураууну юсюнден сёлешгенди. Анда этилген оноуга кёре ол судге таматагъа Антон Павловични салгандыла, аны орунбасарларына – Мусукаланы Ахматны бля Пановну айыргандыла. Тёрт-беш жылны ичинде судде тёрт тамата алышыннганды (Казгери Максидов, Хабала Бесланев, Ян Вержицкий). 1928 жылда республиканы прокурору бля Баш судюню председатели Юстицияны халкъ комиссариатыны къурамына киргенди. Бир къауум заманны СССР-ни юстициясыны министерствосу деп, аты тюрленсе да, алай барып турганды.

1930 жылдан ары Хажимуса Ахов таматалыкъ этгенди судге. 1937 жылда Область судню атын тюрлендирип, Къабарты-Малкъар автоном совет социалист республиканы Баш судю этгенди.

Уллу Ата журт урушну аллында КЪМАССР-ни Баш судюне таматалыкъ этгенни санында Кючменланы Къамботну жашы Мустафа, Юсюпланы Гамайны жашы Шакъман да болгандыла.

1956 жылда уа юстиция министрствону битеу къыралда да кетергенди. Болсада, жашуу бара баргъаны къадар, ол иш терс болганы билингенди. Алай бля 1970 жылда юстицияны органлары жангыдан къурауулангандыла. Ма ол жылда таулу къыз Дугулан Фатимат анда ишлеп башлаганды.

Дугулан Мурадинни къызы Фатимат Огъары Малкъарда Фардыкда тууганды. Ол тюртюнюк жылына киргенде кечюрюлгенди малкъар халкъ. Бу юйорден эки эр киши – Фатиматны атасы Мурадин бля аны кичи къарындышы Магомет кетген эдиле Уллу Ата журт урушда душман бля къазауат этерге. Магомет 1942 жылда, Мурадин а 1943 жылда туугъан жерлерин къоруулай, жан бергенди. Ол шарт да тохтатмаганды Фатиматны бля къарындышчыгы

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Жангыллыкъла

Жыйырмагъа жууукъ мектеп

КЪМР-ни Жарыкъландыруу, илму эмда жаш тёлуюно ишлери жаны бля министерствосундан билдиргенлерича, «Билим беруу» миллет проектге кёре республикада 2024 жылны ахырына 11,5 минг окъучугъа 18 школ ишлениркиди.

Бусагъатда жети муниципалитетде мектеплени къурулушун бардырыкъ подряд организациланы айырырча конкурс барады. Ала келир жылны ахырына битерге керекди. Андан сора да, 2024 жылны ахырына сегиз элли жангы школ бля жалчытыргъа келишим этилгенди. Алай бля 2021–2024 жылдада онеки минг чакълы окъучугъа онсегиз школ къурулушкъды.

КЪМР-ни Жарыкъландыруу, илму эмда жаш тёлуюно ишлери жаны бля министри Анзор Езаов айтханга кёре, бусагъатда Прохладный, Нарткъала шахарлада бля Куба элде мектеплени ишлеп бошай турадыла. Ала быйыл окъуна ачыллыкъдыла. Дагыда «Демография» миллет проектге кёре республикада 2019 жылдан башлап 2085 жери болгъан 31 сабий сад ачылганды. Министр окъуу учреждениела билай кеп Союзну заманындан бери ишленмегин да чертгенди.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Таза суу бля жалчытыууну къайгысын кёре

КЪМР-ни Тынгылы къурулуш управлениасы Нальчик шахар округда кир сууну тазалагъан сооруженианы проект документациясын хазырларкъ, къурулушун бардырыкъ подряд организациланы айырырча конкурс барады. Аны юсюнден къырал закупкала бардыргъан сайтда билдириледи.

Проектни багъасы 69,9 миллион сомдан башланады. Ахча федерал

эм республикалы бюджетледен бёлуюнорюкдю. Графикге кёре 250 минг кубометр чакълы кир сууну тазалагъан сооружени келир жылны ахырына битерге керекди. Конкурсха къатышырча заявканы 21 мартха дери берирге жарайды. Эсеплеге кёре подряд организация 24 мартда белгили боллукъду.

Бизни корр.

СУРАТЧЫГЪА УШАП

- Алиханчыкъгъа ай толгъанлай, ишге чыкъгъанма. Шукур Аллахха, бек тап жашайбыз, мен ахча излеп къайтмагъанма билай терс салонума. Билемисиз, врач-косметолог чыгъармачылыкъ иш бля кюрешеди. Мен да хар адамгъа аны энчи сыфатын табаргъа болушам. Суратчы кибики! Кюн сайын «сау болугъуз, сизге насып, узакъ ёмур тилейме»,- дегенни эшитип турсанг, ишинги андан да бек игилендирге итинесе. Мен бир фирма бля да келишимле этмейме. Нек? Бир фирмада бир крем игиди, башхасында уа – башха. Келишимле этсем, кесими онгларымы чеклендирип къоярыкъма, иги-аман болса да продюциялары, бир фирмаладан алыргъа тюршеркиди.

ДЕРСЛЕ

- Бизни республикада жашагъанла солургъа бек сюедиле... Солуу неди? Ишден келип, юйде жумушланы этсем – солуйма. Юйден салонума барып, кёлуюмо салып урунсам – юй ишден солуйма! Сабийлигим бек насыплы эди, ол заманлагъа кёре бек иги жашай эдик.

Алай атам Локияланы Рашит бизни сагъат тёртдешде уятып, дачагъа элтиучю эди – ишлерге. Дачада ёсген битер затлары да ол базарда, тюкленде сатып алаллыкъ эди, алай биз къара ишни эбине тюшонсек сюе эди. Сау болсун ол дерсле ючюн. Салон ахчанында, маникюр-педикюр этген уста, чач къыркъуучу, сора кесим косметолог болуп ишлеп башлагъан эди.

Биринчи кезиуледе, аягы юсюме тургунчу, полланы кесим жуугъанма. Мен аны ючюн уулгъан угъай, ёхтемленген этеме. Салиманы да алай юйретебиз. Ол гитче Алиханчыкъгъа къарайды, юйде не жумушун да этеди.

этген ариулукъ битеу республикалы байрамланы накъшы болады. Ариулукъну сезген, анга тас болургъа къыймагъан, бирге жыйып, дунягъа кёрюзтген атам олгодю манга!

экинчи къарындашым Аскер атам энци иели фирмасында ишлейди. Атам жандауулукъ иш бля да кюрешеди. Анам а фахмулу назмучу Шахмырзаланы Саидни къызы Лейлады. Гитчели-

кёзлерин жапмазгъа керекди. Сабий игини, аманын фирмасында ишлейди. Юйретирге керекди. Аны себепли мен къатыракъ болургъа кюрешеме, менден эсе аталары жумушагъаракъды, бир бирде сабийлеге хорлатады... аскерчи адам болгъанына да къарамай. Алибек – Черкеланы Георгий Маштаевични туудугъуну, мен къайын атам Романнга да сый-хурмет этеме. Бусагъатда къатымда адамланы асламысы Черкеландандыла.

Дуня – кезиудю. Кюз-жыллыкъ ёмур – бир такъыйкъады. Игилик этерге ашыгъыргъа керекди. Ахчалары болмай, алай ариу болургъа итинген тишируулагъа къолумдан келгенича болушам. Мени ёсдюргенле манга салгъан къыйынлары зыраф болмагъанын кёрселе сюеме.

ИЙНАНЫ

-Не ишде да биринчи атлам этген бек къыйынды. Алай хар инсан да кесине ийнаныргъа, жарыкъ умутуна барыргъа борчлудю. Жангы затны башларгъа къоркъургъа керекмейди.

Батырла, ётюрле, иш кёллюле къурулушланы башлайдыла, фабрикала, заводла ачадыла, школада, болницалада жетишми урунадыла. Къоркъгъан жюрек сокъурду, аллында болгъан амалланы окъуна кёрлюк туйолду. Мен битеу манга ийнанган адамлагъа жюрек ырызанылыгымы билдиреме.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Иттиулюк

Ишини эбине ТЮШЮННГЕН

Локияланы Жаннет бусагъатда бизни республикада белгили врач-косметологладан бириди. Ол Нальчикде «Наоми» салонун ишлетеди. Баш иеси Черкеланы Алибекди, ала къыз бля жаш ёсдюредиле.

Локияланы Рашит.

кючлю къурулушчуладан бириди. Москвадан келгенле: «Огъары Малкъаргъа газ тартыргъа онг жокъду», - дегенде, атам барды онг деп тохтаганды. Жаннетли болсун, ол заманда республиканы Президенти Валерий Коков бу жууаплы ишни анга буюргъан эди. Бююнлюкде, кёресиз да, Черек эм Элбрус районлада орналган тау элдеде газ барды! Атам уллу тау юйорденди, анасы Локияланы-Балыналаны Нафисат темирчи Жамал бля он сабий ёсдюргенди. Кёнделенчиледи.

гибизден аппабызны назмуларын кёлден юйренип ёсгенбиз. Бизни аппабыз халкъда жюрюген жомакъланы, таурухланы, жырланы жазып алганды, биринчи таулу рузламаны да ол этгенди, хар айгъа жораланган назму такъганды. Юйор къурагъынчы, анам Акъ-Сууну орта школунда орус тилден бля литературадан устаз болуп турганды. Алай атам аны ишинден тыйып къыйганды. Бизге уа бек иги эди: не заманда да анабыз юйде...алай мен а ишсиз юйде тураллыкъ туйолме.

ТАЗА НИЕТ БЛА

- Сёзсюз, хар ата-ана да сабийлерин сюедиле. Алай ол соймеклик аланы

АТАМ БЛА АНАМ

Атам Рашит таулу кийизлени бир-бир жыйганды, ыналаларыбызны къоллары

ЭСДЕ ТУТУУ

Эмилерине къууанч келтире билгенди

Гитчелигимде атам тагылып жууукълагъа барыргъа бек сюйгенме. Яникойдан Каменкагъа ётоп, андагы ара тюкенден да бир татлы затла алып, ызы бля уа къонокъга баруу манга бек хычыуун кёрюнгенди. 80-90-чы жылда Каменка шёндюча уллу туйол эди. Анда хар не да элли бир жеринде орналганды. Тюкен, буфет, клуб, библиотека да бир бирлеринден 10 метрде узакълыкъда эдиле. Белгили къобузчу, миллетибизни кечюнчюлюкден кыйтхан тёлуюно кёлюн кётюрген Таппасханланы Наныкъны ююю да ол тийреде эди. Бир жол атабыз бля анга къонокъга къыйтабыз. Манга ол кезиуде 10-12 жыл чакълы бола эди. Жарсыгъа, эсимде артыкъ кеп зат къалмагъанды ол кюнню юсюнден, алай, бир арыкъ кишичик манга къобуз эм миллет жыйрыкъланы бир неччасын саугагъа бергени уа бююнча эсимдеди.

Ол кезиуде Наныкъ эл клубну таматасы болганды. Аны берген саугалары юйде 90-чы жылланы ахырына дери сакъланганын билеме. Алай артда,

мен Нальчикке окъургъа кетгенден сора, аланы не болганын айталлыкъ туйолме.

Кеп болмай Наныкъны юсюнден миллет библиотеказы архивинде 60-чы жылда «Коммунизмге жол» газетде чыкъган очеркин кёренимде бек къууанганма. Нек дегенде бу адамны юсюнден алай кеп шарт жокъду. Болсада аныча адамла эдиле халкъны жашоун жарыкъ этген, жир, макъам бля кёлюн кётюрген. Ала тау жайлыкълада орналган сют-товар фермалагъа жюрюп, сау кюнню малчылыкъ бля кюрешген эллилерин къууандыргандыла. Жир, тепсеу алгын малкъар халкъда бек кенг жайылгандыла. Адамла ишлей да, солуй да билгенди.

Айтханымча, Наныкъ Хызыровични юсюнден жазылган болуп, кеп зат жокъду. Аны себепли газетибизни кеп жыл мындан алгъа чыкъган номеринде материалны къатлаууну дурус кереме. Аны автору Алкаланы Владимирди. Ол аты райондан тышында да кенг белгили болгъан къобузчуны сыфатын аламан ачыкълаялганды.

«...Солуу кюн болгъаны себепли, адам табылмыры, табылмазмы деп, арасары бола, жолгъа алай атланган эдим. Автостанцияда Яникойдан келген шагъырымеме тюбел: - Сизни элге барам. Бююн Наныкъгъа тюбейлырмамы? - деп сордум. - Таппасхан улунамы? - Хау. - Тююнлей Каменканы клубуна барып къал. Кесини тойчуларын не тепсете, не жырлата тура болуп, - деди танышым.

Клубну къатына жетгенимде, дауурбаш, къарс ургъан, аякъ бюкген таушланы эшитдим. Сахнада жашла, жыйылып, телсеулерин «сюрмелей» эдиле. Бир-бирлери кёлеклерин тешип окъуна тепсейдиле. Къызыу кюнде алайсыз да терлегенинг кеси аллына барады...

Отюдан да къобуз, жыр тауш чыгъады. Мында да жашланы бля къызланы бир къауумлары репетицияларын бардырадыла. Хар бири да кеси жырларыкъ жырыны къайтарып-къайтарып айтады. Энди жангылмазча болдум дегенде къоюды. Наныкъ бирде тепсегенле-

ге, бирде жырлагъанлагъа жетеди. Кем жерлерин белгилейди, юйрете-ди, жангыдан да башлатады. Сора сагъатына къарап, автобус келир заман болады деп, тойчуларны ашыкъдырады. - Не автобусду ол? - деп сорама мен. - Бююн бизни клубну той-оюн коллективин Нальчикке чакъыр-гандыла. Паркада джас эстарлада концертбибиз барды. Ары барыргъа райондан автобус жиберирге айтхандыла, - деп жууаплады ол.

Башхаланы солтур ючюн, Наныкъ кеси солумай ишлейди. Элде халкъны кезюн ачдыргъан жер клубду. Ол тийишли ишлер ючюн, аны башчысы башчылыкъ эте биллирге керекди. Клубха къара кирит салынса, адамланы жюреклерине кирит салынганчады. Элли мудахлыкъ басады. Жыр тауш, жарыкъ кюлюк эшитилмейди. Насыпха, Каменканы клубну эшиклери къачан да ачыкъдыла.

Эрикмей эм эринмей кюрешуу бля Наныкъ уста тепсерге, жырларгъа, къобуз согъаргъа эрте юйренгенди. Ахшы хунерге

башхаланы юйретирге уа къолундан келгени аяп къыймагъанды. 1956 жылда окъуна Совет районну маданият юйюню художестволу самодетельность коллективине башчылыкъ этгенди. Андан сора алгыннгы Элбрус районну арасы Заюковону маданият юйюнде ишленгенди. Анда той-оюннга къатышыучу жаш Сотталаны Къаншау бююнлюкде республиканы сыйлы артистиди. Дагыда Къабарты-Малкъарны къырал ансамблинде тепсеу яникойчу жаш Къудайланы Мухтар да кесини биринчи атламы Каменканы эл клубуна жорууден башлаганды. Эки жашны да аламан тойчула болууларында Наныкъны къыйыны уллуду. 1957 жылда радио бля малкъар тилде бириуле къуралганды, Таппасхан улун чакъырып жырлатхандыла, тартыула да сокъдургъан эдиле.

1958 жылдан бери Каменканы эл клубу уа анга туугъан юйюча болганды. Эллилени тилеклери бля Наныкъ Хызыровични бери республиканы Маданият министрствосу жибергенди. Ол къурагъан той-оюн коллектив къараулагъа дайым къатышады, сыйлы грамотала бля бир нечча кере да саугаланганды. Ала бары да директорну ишчи отуун омакъ жасап турадыла. Аны кесине берилген саугъаланы ичинде биринчи эм экинчи даражалы диплома, сыйлы грамотала бир неччагъа жетеди. Ма аладан бир къаууму: кеслери алларына согъаргъа юйренген къобузчуланы араларында бардырылган конкурсну 2-чи даражалы диплому, 1964 жылда эл клубланы той-оюнларына къараууну республикалы конкурсунда 1-чи даражалы диплом, республикада художестволу самодетельность ишни айнытуугъа жигер къатышканы ючюн 1960 жылда берилген грамота... Ала Таппасхан улун хунерли къураучу, фахмулу адам болганыны шагъатларыдыла.

Жыр адамны жюрюгин къартлыкъгъа хорлатмайды. Наныкъ ариу жырлары, тартыулары бля адамлагъа жарыкълыкъ бередди. Урунган адам ишден сора солургъа сюеди. Аны кезю клубха къарайды. Ол анда кесини культура, ниет излемлерин къандыргъа излейди. Мени жигитим ол затланы юслеринден бир такъыйкъгъа да унутмайды. Клуб советни келечилери киномеханик Гедраланы Исмайыл, библиотекаръ Кючменланы Фёня, Созайланы Илияс бля бирге ала тематикалы ингирле бардырыргъа ёчдюле. Колхозчула аланы ашыгъып сакълайдыла.

Таппасхан улун кесини той-оюн коллектив бля узакъ тау жайлыкълада, къойчу къошлада, фермалада, биченчи жыйында болургъа унутмайды. Концерт бля къошуну элдеге да барады. Булуугъула уа кеслери элли устаны концертине къараргъа эртенден чакъырадыла. Хасаниячыла да Наныкъны концерт бля келирин ашыгъып сакълайдыла. Созайланы Илиясны жыр айтыуун, Мызыланы Мурадинни бля Вася Баймуратовну аламан аякъ бюгюулерин, Кючюкланы Люданы ариу сююлюююн адамла бек жаратадыла. Башха къызыла бля жашла да хунерли жырчыладыла. Аланы башчылары малкъар халкъ жырланы, макъамланы эскилерин, жангыларын да уста билген адамды. Аны жууукъ заманнга борчу уа коллективни битеурроссей къараууа хазырлауду.

Наныкъ Хызырович андан да хорлам бля къайтырына ийнанабыз. Нек дегенде ишин сюйген, анга толусунлай берилген адамны жетишим сакълайды».

Белгили къобузчу дунясыын алышханлы быйыл 25 жыл болады.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат хазырагъанды.

ТЮБЕШИУ

Урлукъланы кыйма тлы хайырланьргъа

Россельхоз араны Татарстанда бла Башкирияда бёлюмлерини башчылары Виталий Новиков бла Айдар Хаматшин кеп болмай бу ведомствону Къабарты-Малкъарда бёлюмюне келгендиле. Анда болган кезиуде ала республиканы урлукъла жарашдырыуучу миолкери эмда илму учреждениелары бла байламлыкъла кьуларгъа умут этгенлерин билдиргендиле.

Ведомствону бизни регионда бёлюмюню башчысы Хасанбий Куржиев коллегаларын урлукъла (бегирек да гибриды нартохню) хазырлау жаны бла республика саулай кьыралда алчы жерледен бирин алганын билдиргенди. «Эсигизде эсе, былтыр декабрде Нальчикде семинар-кенгеш болган эди. Биз анда Россейде жарашдырылган гибридыни жайыну, Россельхоз араны ишин да кыйма тлы этиуню юсюнден сөлешгенбиз. Шёндюгю дуняда уа кьыралда аш-азыкъ жаны бла къоркьуусулукъну жалчытыну,

урлукъчулукъну айнытыну магъанасы бютюнда уллу болганды», - дегенди Куржиев.

Къабарты-Малкъарда эл миолк битимлени кеп тюрлюлерини урлукъларын жарашдырыу, ала жалаанда бизни жерибизге угъай, башха регионлада табийгъатха эмда хауагъа келиширча этиу жаны бла иш тынгылы барады. Бу сферада бир ненча предприятие эмда миолк кьармашадыла. Сёз ючюн, «Отбор» агрофирмада былтыр селекция-урлукъчулукъ ара ачылганды. Ол кьуру Россейде угъай, битеу Европада окуна жангы эм кючлю предприятиегъа саналады. Алгъаракълада Бахсан шахарда да «Гибрид СК» деген миолк да ишлеп тебирегенди.

Саулай айтханда, бюгюнлюкде республика бир жылны ичинде онбеш минг тонна урлукъ чыгъарады. Россейден эмда тыш кьыралдадан миолк бегирек да гибриды нартохню урлукъун сатып аладыла. Аны бир гектардан тирликлиги 90-110 центнерге жетеди.

- Бу иш бла кюрешгенле тийишли сабанланы санын кёбейте барадыла. Аны бла жалаанда аллай нартохню урлукъундан жыл сайын эм азындан 25 минг тонна чыгъарыгъа таукелди. Импортну алышындырыу чеклеринде республика бизни кьыралгъа керекли нартохню урлукъну тёртен бирин жалчытыргъа боллукъду. Санкцияла узакъгъа созулгъун эсге алып, кесибизде илму эмда уруну онлагъа таяныргъа керекбиз, - деп белгилегенди Хасанбий Куржиев.

Дагъыда ол айтханыча, бёлюмю

специалистлери да бу ишге тири къатышдыла, сабанлагъа кьарайдыла, ГОСТ-ха бла стандартлагъа келишмеген тапсыз урлукъ себилмезча контроль этедиле.

Къонакъла эшитгенлери эмда кёргенлери бла ыразы болуп къалгандыла, келир жылдан башлап бирге ишлерге хазыр болгандыла да билдиргендиле. Тюбешиюно ахырында ала бёлюмю биологаториясына да кьаргандыла.

УЛБАШЛАНЫ Мурат

БОКС

Алчылыкъны ычхындырмайды

Бюгюнлюкде АБШ-ны Лос-Анджелес шахарында жашаган эм жарауларын анда бардырган Кючменланы Дарьял профессионал бокс лигада ючюнчю сермешин бардырганды. Бу жол жерлешибиз америкалы спортчу Ортиц бла сермешгенди эм биринчи раундунда окуна аны нокаут этип хорлаганды.

Дарьялгъа 19 жыл болады, бокс бла 7 жылны кюрешеди. Кючмен улу кеси заманында Майк Тайсон эм Мэнни Пакьяо бла ишлеген Фредди Роучну «Wild Card Boxing» деген белгили клубунда жарау этеди. Анда гёжефни Эрни Завалой юретеди, уллу спортха жолун а фахмулу боксчу Нальчикде тренерле Мирза Аминов бла Мурат Заниловда башлагъан эди.

Эндиге дери эки сермешинде да Кючмен улу Пол Амарону бла Дэниел Роблесни хорлаганды.

ФУТБОЛ

Кьууандырмаган эсепле

Россейни футболдан экинчи дивизионуну командаларыны араларында «Олимп» биринчилики 22-чи турунда «Спартак-Нальчик» Махачкъаланы «Легион Динамо» командасы бла тюбешгенди.

Кыш солудан сора юнну спартакчыла иги башлагъандыла деп айтыргъа жарамаз. Биринчи кере алыкъа сынама жыймаган «Ессентуки» бла тюбешген эдиле. Турнир таблицада эм энишгедеги тизгинде орналган кьауум бла тенг эсеп нальчикчилеге иги кёрюмдю тоюлду.

Махачкъалачылары юслеринден айтханда, спартакчыла бла ала кьарыулары, усталыклары бла да бирчаракъдыла, турнир таблицада да кьоншуладыла. Анга шагъатлыкъны биринчи кругда тюбешилери этеди, анда Хачиров бла Магомедов бирер гол уруп, юнну тенг эсеп бла бошаган эдиле. Бу жолгъу матч а кьууандырмаган эсепле болгандыла. Алгъадан окуна легиончула топха ие болгандыла. 17-чи

минутда спартакчыла штрафнойда топну сыйралмай къалгандыла, динамочула уа тап кезиуню ычхындырмагандыла. Капитанлары Саадуев, сол жанындан къабакъларыбызгъа жуукълашып, жаздырмай атханды. Андан сора кеп да мычымай, 31-чи минутда чабыуул этиучю Вагабов, кьоруулачубиз Кадыковени алдап, топну кесибизни къабакъларыбызгъа ийдиргенди. Алай бла эсеп 2:0 болганды.

Экинчи таймда да спартакчыла чабыуулгъа тийишлисича ёталмагандыла. Ол угъай, 70-чи минутда махачкъалачыла ючюнчю голну уругъа аздан къалгандыла. Саадуевден келген пасны Муслуев бизге атханды, алай топ бийгирек учуп, эсепни тюрлендиременди. Жарсыгъа, бизникле алагъа бир къоркьуулу кезиу да кьууандырмагандыла. Алышындырыу гъа чыкыган бек ышангылы чабыуул этиучюлерибиз Амир Бажев бла Магомед Гугуев да бу жол командабизгъа болушал-

магъандыла. «Легион Динамо» уа, 28 очко алып, турнир таблицада ёрге кётюрюлгенди.

«Спартак-Нальчикни» кьауумунда Карданов, Маломусов, Сундуков, Кадыков (Елмез улу, 64), Белоусов, Торосян, Хутов (Баксанов, 46), Дохов (Масленников, 46), Жангузаров (Бажев, 68), Бекбоев, Ашуев (Гугуев, 60) ойнагандыла. Команданы баш тренери Хасанбий Биджиевди.

«Легион Динамону» кьауумунда Казиханов, Муслуев, Наниев, Салахетдинов, Муртазалиев, Удунян, Магомедалиев (Шалбузов, 63), К. Курбанов, Саадуев (Битаров, 89), Абдулагов (Абдулахамидов, 71), Вагабов (Шихаев, 71) киргендиле, аланы тренер Ренат Избулатов юретеди.

Матч Дагъыстанда «Динамо» республикалы стадионда ётгенди, анга баш судьялыкъны Игорь Вертков (Москва) этгенди.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Жандауурлукъ

Жангыз болмагъанларына тюшюндюре

Кеп болмай «Биз биргебиз» акцияны чеклеринде Битеуроссей халкъ фронтну Къабарты-Малкъарда келечилери сакъатланы техника онларын игилендир муратда коляска, ходунок, санитар оборудованиасы бла шинтик эм башха затла сатып алгандыла. Арбачыкладан а бирин 1-чи категориялы инвалидиге - Игорь Какуниннге - бергендиле. Аны эскиси бузулгъаны ючюн, жюрюрге къоркьуулу болуп, жарсытханлай турганды. Ол шартха жамаутчыла эс бурмай къоялмагандыла.

Нальчик шахар округну социал жумушланы комплекс халда тамамагъа-

ан арасы айтып, жамаутчыла дагъыда эки юйорде кеслери алларына тебалмагъан абадан тишируулагъа да болушгандыла. Ала арбачыкъгъа бла ходунокка бек кьууангандыла.

«Биз биргебиз» жандауурлукъ акцияны магъанасы болмагъанча уллууду. Башхаланы кыйын болумларына уллу кёллююк этмегенле кёллорундан келгенча болушлукъ этселе, биз ала керек болган адамлагъа аланы тапдырмай кьоймайбиз,- дейди ОНФ-ну регионда штабыны келечиси Евгений Бакаев.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Тюрленюле

Инстаграмны орунуна – Росграм

Россейде жашаган интернет-маркетолог Александр Зобов кеп болмай бизни кьыралда жабылган Instagram сетини орунуна анга ушаган Росграмны жарашдырганын айтханды. Ол быйыл хайырланылыргъа боллукъду. Аны юсюнден социал сетге билдириледи.

Эсге сала айтсакъ, кеп болмай РФ-ни Генеральный прокуратурасыны оную бла Роскомнадзор кьыралда Instagram ишлемезча этгенди. Аны сылтауларындан бири сетге россейлилеге артыкълыкъ этерге чакъыры-

ула дайым чыгып тургандыры. Мен негерим Кирилл Филимонов эм ишчи кьауумубуз бла биллай болумгъа алгъадан да хазыр эдик. Ол себепден бюгюнлюкде чыкыган амалны ычхындырмагъа таукел болуп, Россейде кепле тири хайырланган соцсетини башха тюрлюсюн ачыкъ этгенбиз,- дейди Санкт-Петербургда маркетолог болуп ишлеген Александр Зобов. Ол анда кьырал университетни бошаганды, бир кьауум заманын IT проектке бла кюрешгенди.

Бизни корр.

Сайлау

Бийик билим алыргъа сюйгенлеге

КьМР-де Ич ишле министерство жаш адамлары арасында Россейни МВД-сыны билим берюу учрежденияларына кандидатланы сайлау башланганын юсюнден билдиреди.

Ол санда РФ-ни МВД-сыны Краснодарда университетинде окургъа онг барды. Анда билим берюу тёрт усталыкъга кере бардырылады. Ол санда право низамны сакълау органлада информация технологиялада кьоркьуусулукъну жалчытыу бёлюмде «Право низамны сакълауучу системада информацияны сакълауу технологиясы» деген усталыкъ бериледи. Дагъыда менеджмент, миллет кьоркьуусулукъну право жаны бла жалчытыу усталыкъгъа кере билим бериледи. Право низамны сакълау сферада «Административ иш», «ГИБДД-ни бёлюмлерини административ ишлери», «Оператив-излеу иш» усталыкъгъа да окутулады.

Белгиленген вузну Ставропольда бёлюмюнде уа право низамны сакълау бёлюмде «Административ иш» усталыкъ жаны бла билим алыргъа боллукъду.

РФ-ни МВД-сыны Санкт-Петербургда университетинде окутуу «Кеси состав бла ишни бёлюмю» усталыкъгъа кере билим бериледи. РФ-ни МВД-сыны Волгоградда академиясына да чакъырладыла абитуриентле.

Ростовда юридический институтда уа миллет кьоркьуусулукъну праволу жалчытыу, оператив-излеу жумушла, административ иш усталыкъгъа юйренирге онг барды.

17 жыллары толмаган, 8 классны тауусхан жаш адамланы Астраханда Суворов аскер училищеге чакъырладыла.

Россейни Ич ишле министрствосуну билим берюу учрежденияларына студентле «Тарых» эм «Обществознание» дерследен Бир кьырал экзамены эсеплерине кере алынадыла.

Окууну юсюнден сорулары болганыча телефон номерге сөлешмиз: 49-52-22. Ич ишле органланы вузларына кирирге сюйгенле документлерин жашаган жерлеринде полицияны жер-жерли бёлюмлерине келтирирге боллукъдула.

КьМР-ни Маданият министрствосуну, «КБР-Медиа» ГКУ-ну, КьМР-ни Журналисттерини союзуну, «Адыгэ палье», «Кабардино-Балкарская правда», «Заман», «Горняк», «Советская молодежь» газетлени, «Литературная Кабардино-Балкария», «Ошмахо», «Минги-Тау», «Солнышко», «Нур», «Нюр» журналланы редакцияларыны, «Къабарты-Малкъар» ВТК-ны, «Эльбурс» китап басманы, «КБР-инфо» информация агентствону коллективлери ШОМАХОВА Залина Хазретовнагъа атасы ШОМАХОВ Хазрет Хабалович ёлгенине бушуу этгенлери билдиредиле эм кыйгъы сёз бердиле.

Табийгъат

Айныну жолу бла барадыла

Къабарты-Малкъарны кьырал заповедникнде экология сферада жарыкландырыу эмда туризм жумушлагъа уллу магъана бериледи. Аны бу ишле бла кюрешген бёлюмюню башчысы Тогузаланы Лейла айтханыча, къонакълагъа деп ала тюрлю тюрлю экскурсияла да бардырадыла. «Биз туристлеге не заманда да жарыкъ кёллю тюбейбиз, ала келирлерине ыразыбыз. Кийик табийгъатха экскурсияланы кезиунде заповедникни энчиликлерин кёргозтебиз, жаныуарланы эмда битимлени кьоруулау гъа къатышыргъа чакъырабыз. Хар бери келген инсан, былтыр а аланы санлары 6,5 мингге жетгенди, кесин тийишлисича кьорютюрге, белгиленген жорукъладан чыкымазгъа борчлуду», - дейди ол.

Заповедникде Визит-ара барды. Ары баргъандан сора къонакъла экологиялы жолчуклагъа чыгъадыла. Бюгюнлюкде аллай тёртюсю кьуралганды: «Мижирги», «Боран-Кьош», «Бизынгы чыраннга» эм «Гара суу чыкыган жерге».

- Бу заповедникча аллай энчи кьорууланган табийгъат тийрелеге экотуризм бек магъаналыды, - дейди Лейла. - Ол адамланы табийгъатха аяулу кёздэн кьараргъа юретеди. Бизде аланы бир ненча тюрлюсю барды: тамата эмда жаш тёлге, сабийлеге, студентлеге, специалистлеге, жугъутуулагъа кьараргъа сюйгенлеге, киноэкспедициялагъа. Маршрутта майдан башлап сентябрьге дери ишлейди. Биз быллай жолчукъланы хар жыл сайын жарашдырабыз, олтуруп солурча неда тегерекге-башха кьарарча тап жерчикле кьурайбыз, суулары бирси жанына ётерча кёпюрчюкле ишлейбиз. Бизынгыда эмда Башиль-Чегем участкалада информациялы стендле орнатханбыз, субботникле да бардыруучубуз.

Заповедникни инфраструктурасы андан ары айны барлыкъды, деп белгилегенди бёлюмюню башчысы. Ары келгенле жалаанда аллай экологиялы жолчуклада айланьргъа керекдиле, башха жерлеге чыкмай. Бу ишде аны тийресине жюзден бири хайырланылады.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

УЧРЕДИТЕЛЬЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан
РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКУЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмный – 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары – 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь – 40-03-24.
Секретариат – 40-93-62. Корректорла – 42-63-52.
РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛОМЛЕРИ:
Политика эм право – 42-24-02, 42-67-68.
Экономика – 42-66-73.
Культура – 42-66-76.
Социал ишле – 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт – 40-39-93, 42-66-71.
Окьуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм жазылыу – 42-37-94.
Энци корреспондент – 42-68-72.
Операторла – 42-66-85, 40-28-97.

Редакция авторла бла кьыгыт жюрютмейди. Кьол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха кьайтарылмайдыла.
Газетде басмаланган материаллада айтылган оюмла редакцияны оюму бла келишмеге боллукъдула. Алада айтылган хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.
Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машина бла жазылган 5-6 бет) кёню алмайды.
Газет Связьны, информация технологияланы эмда асламлы коммуникацияланы ишлери жаны бла федерал надзор кьулукъну (Роскомнадзорну) Къабарты-Малкъарда управленисында 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер – ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа «КьМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.
Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды.
Старополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а
Газетлени ислерине тапдыруу ючюн КьМР-ни почта связны федеральный Управленисы жууаплыды.
Телефонла: 76-01-21
Газетлени розничнагъа сатыу ючюн КьМР-ни «Роспечать» акционер обществову жууаплыды.
Телефон: 42-69-34
Газет ийыкъда юч кере чыгъады – геюрге, орта, шабат кюнлде.

Номерге графикте кере 19.00 сагъатда кьол салынады. 20.00 сагъатда кьол салынганды
ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГАНЛА:
Муусуланы Сакинат – дежурный редактор; Кучукъланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия – жууаплы секретарыны орунбасарлары; Ахматланы Лоаза (1-чи бет), Геляланы Вали (2-чи бет), Мокьсаланы Зухура (3-чи бет), Зезаланы Лида (4-чу бет) – корректорла.
Тиражы 1682 экз. Заказ № 549
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕС:

360000, Нальчик шахар,
Ленин агълы проспекте, 5
электрон почта:
elbor_50@mail.ru